

високих чинів, які прибули сюди з нагоди ювілею шефа, вони вирішили знищити штаб. Під час застілля кинули у вікно протитанкову гранату, але вона не розірвалася, хоча до смерті налякала фашистів. А хлопців схопили. Наступного дня обох привселюдно розстріляли на сільському майдані.

Житель села Корчівки Іван Малай хоч і без завзяття регулярно виходив з дружиною Горпиною на роботу в загальний двір. Правда, неоднозначним було його ставлення до сільського старости Волошина, людини з дуже обмеженим мисленням. Саме за це та за господарську нетямущість Іван час від часу й дошкуляв йому, за що й потрапив у немилість. Староста почав прискіпливо переслідувати сім'ю Малаїв. Тоді Іван у присутності кількох односельців і запитав Волошина, чи вчувається йому канонада радянських гармат, від яких уже починають утікати на захід його німецькі наставники. Та чи не пора і йому збирати свої манатки? З настанням ночі до хати Івана під'їхала автомашина. Сусіди запримітили, як з неї вийшли староста, військовий у формі гестапівця та ще один чоловік у цивільному. Через деякий час у хаті пролунало кілька пострілів.

Лише вранці сусіди наважились переступити поріг притихлого будинку і жажнулися від побаченого. На долівці з простреленою головою лежали господар двору, вбита його дружина і смертельно поранена їх дочка — чотирирічна Галя. Врятувати їй життя не вдалося.

Тієї ж ночі Волошин зі своїми супутниками забрав з села Василя Гринчука, який працював в управі. Багато хто знав про його зв'язки з партизанами та підпільниками. Довідався про це й староста. Тому вирішив і з ним звести рахунки. Допитували Василя в управі сусіднього села Колки. Там же, на сільському вигоні, його розстріляли, а тіло спалили.

Обширним і цинічно жорстоким був фашистський терор на Красилівщині. Гітлерівці та їхні прихвостні знущалися з людей, як могли, вбивали без найменшої провини. Так були страчені колишній голова колгоспу села Баглайки Іван Мостов'юк, його односельці Віра Гаврилюк та Кузьма Карнаух, житель селища Антоніни Антін Сосюк, Микола Петрівський, Андрій Григорєць — з Дубиць, Іван Фещук — з Закриниччя.

Важким боєм вразила серця красилівчан смерть п'ятирічної Марійки Кучальської. Вихідного дня вона через відчинене вікно квартири в двоповерховому будинку цукрового заводу спостерігала за перехожими. Була одягнута в червоне платтячко. Воно викликало злість у фашиста, що проходив мимо, і він пустив кулю у серце дівчинки.

У хаті зв'язківця Красилівського районула Володимира Косюка гестапівці знайшли радіоприймач і таким чином виявили групу підпільників, яка поширювала листівки про дійсний стан на фронтах. В комендатуру забрали Володимира, його матір, батька і брата, колег. Катували, а потім усіх дванадцятьох підпільників розстріляли.

Особливо жорстоко окупанти ставилися до єврейського населення. Всі євреї були зведені у гетто, влаштовані в Базалії, Кульчинах, Красиліві, Антонінах, Орлинцях і Манівцях. В орлинецькому гетто перебувало понад 800 євреїв, яких використовували на будівництві шосейної дороги від Орлинець до залізничної станції Антоніни. Наглядачі примушували їх працювати по 12–14 годин на добу, запрягали у вози для перевезення каміння, піску чи інших матеріалів, а то й німців чи їх прислужників. Утримувались євреї за огороженою з колючого дроту, спали на соломі, просто неба.

У гетто було зігнано не тільки працездатних, а й дітей віком від дванадцяти років та стариків. У Красиліві, в районі між теперішнім адмінбудинком і міським ринком, було створено гетто для дітей і хворих похилого віку. Для цього кілька старих хатин та невеличку площу біля них загородили колючим дротом і утримували там людей, як худобу.

У липні 1942 року усіх євреїв, які проживали на території Антонінського округу, незалежно від віку і стану здоров'я, німці зігнали у гетто біля села Манівці, де влаштували їх масовий розстріл.

За свідченням очевидців, для копання могил відібрали здорових чоловіків. А коли дві ями довжиною у сорок метрів кожна були готові прийняти жертв, фашисти зі своїми холуями — місцевими поліцаями — розпочали криваву розправу. До ями поліцаї привели першу групу, примусили роздягатись догола і ставати на край могили. Німець підійшов до кулемета і сипонув смертоносним градом куль по оголених тілах. Одні попадали в могилу одразу, інші — біля неї. Застогнали-заридали поранені. А сюди наближалась уже друга партія приречених. Їм теж наказували роздягатись і ставати до ями.

Третю могилу викопали на місці гетто між селами Манівці і Росолівці, де розстрілювали уже тих, хто раніше встиг уникнути облав. Їх звозили сюди з багатьох районів області.

Масово вбивали карателі і дітей, батько чи матір яких були євреями. Разом з поліцаями фашисти їздили по місту і селах, збираючи таких дітей, а потім розстрілювали. Так загинули Зоя Калина, Михайло Флейшман і Галина Оночук у місті Красиліві, яким було від двох до дванадцяти років. У Зарудді фашисти розстріляли Марію, Євгена, Сергія та їхню матір Меланію лише за те, що вони носили єврейське прізвище Вайнштейн. Подібні трагедії сталися в Кульчинах і Радісному.

За час окупації фашисти та їх прислужники розстріляли і закатували понад п'ять тисяч цивільних жителів Красилівського району, спалили 517 будинків місцевих громадян.

Особливо розлютувалися фашистські заїди в останні дні перебування на Красилівщині. Шостого березня 1944 року під натиском радянських військ через село Велика Медведівка поспішно відступала на Старокостянтинів невеличка група німецьких піхотинців, але горя і сліз після себе залишила дуже багато. Гітлерівці стріляли в кожного місцевого жителя, хто потрапив їм на очі. Так загинули вісімнадцятирічний Сава Федорук та його сусіди Каленик Ліщук, Іван Шевчук. У власній хаті зустрів наглу смерть від гітлерівського вояки Іван Якобчук. Були вбиті Семен Юрчук і Михайло Ковтонок.

Того ж дня в іншому населеному пункті Циценівка (тепер Дружне) від рук фашистів загинули місцеві жителі Оксана Стецюк, Іван Кухарук, Олекса Кравчук, поранення одержав Микола Столяр.

Під час відступу з села Западинці 9 березня 1944 року гітлерівці вбили тринадцятирічного хлопчину Івана Українця та його старших односельців Наума Більчука, Андрія Українця, Антона Матвійчука, Євдокима Українця, Деміда Розумана, Марту Садовську, Максима Тетерука, Сидора Коломійця, смертельно поранили Дементія Панченка.

Такі ж вбивства мирного населення під час відступу гітлерівці вчинили у Ледянці, Митинцях, Великих Зозулинцях, Кузьмині та інших населених пунктах.

Великою трагедією стало примусове вивезення молоді на каторжні роботи в Німеччину, правда, спочатку гітлерівські агітатори, в число яких входили й місцеві холуї та зрадники, спробували одурманити людей розповідями про вигоди, які чекають на переселенців там, а їхніх сімей та родин — тут. Численні листівки та місцева окупаційна газета "Світлий простір" невгамовно закликали юнаків та дівчат: "Зголошуйтесь до праці в Німеччині! Ви одержите висококалорійне харчування, помешкання для проживання, безоплатну подорож туди і назад, ощадкнижку. Ваша родина тут одержуватиме 130 карбованців щомісяця. Ви будете мати необмежене безкоштовне листування з рідними в Україні. Після повернення одержите земельні наділи".

Та не знайшлося жодного добровольця. Тільки кілька підготовлених для агітації молодих запроданців, виряджених у вишивані сорочки і з натягненими на голови солом'яними брилями, виконуючи вказівки своїх господарів з рейху,